

Začínali Škriatkom a volali sa Slovenské divadlo. Popredná prešovská scéna oslavuje 80. výročie VEĽKÚ ZÁSLUHU NA VZNIKU MÁ AJ ROZHLASOVÝ PRIEKOPNÍK ANTON PRÍDAVOK

V priebehu rokov divadlo niekoľkokrát zmenilo názov, prežilo aj zvláštne zlúčenie s inou scénou.

PREŠOV. Vznik profesionálnej divadelnej scény v Prešove siaha do roku 1944, keď svoju prvú premiéru uviedlo Slovenské divadlo, dnešné Divadlo Jonáša Záborského (DJZ).

Od uvedenia prvej premiéry uplynulo v utorok 80 rokov.

Zásadnú úlohu zohral rozhlas

Slovenské divadlo v Prešove oficiálne otvorili 30. januára 1944 v zrenovovanom Mestskom divadle (terajšia historická budova DJZ) slávnostnou premiérou hry Ferka Urbánka Škriatok.

V 40. rokoch minulého storočia silnel podľa Zuzany Nemcovej, vedúcej Centra divadelnej dokumentácie Divadelného ústavu v Bratislave, dopyt po rozvoji divadelného diania aj v ďalších slovenských mestách mimo Bratislavu.

Výraznú úlohu v rozvoji divadelnej kultúry zohral vznik rozhlasu a pravidelné rozhlasové vysielanie, ktoré prinášalo do re-

giónov nielen spravodajstvo, ale aj dramatické rozhlasové žánre a pomáhalo formovať nielen budúcich návštevníkov divadla, ale aj hercov a režisérov.

„A to bol aj príbeh prešovského divadla. Po pripojení Košíc k Maďarsku v roku 1938 sa presťahovalo rozhlasové štúdio a vysielanie do Prešova, čo významne ovplyvnilo rozvoj kultúrneho života v meste vrátane toho divadelného a aj tu silneli hlasy volajúce po profesionalizácii, respektíve po založení stáleho slovenského profesionálneho divadelného súboru, ktorý by nahradil tie maďarské. Keď v roku 1941 Ústredie slovenských ochotníckych divadiel a Matica slovenská zverejnili svoje úvahy o založení profesionálneho divadla v Martine na družstevnej báze, stalo sa to silným impulzom aj pre prešovských divadelných nadšencov na čele s Františkom Rellom a riaditeľom prešovskej pobočky rozhlasu Antonom Príдавkom,“ vysvetlila Nemcová.

Prvým riaditeľom bol Chmelko

V júni 1943 sa konalo ustanovujúce valné zhromaždenie, na

Prvá premiéra prešovského divadla – záverečná klaňacká inscenácia Škriatok. FOTO: ARCHÍV DIVADELNÉHO ÚSTAVU

ktorom vzniklo Slovenské divadlo ako činoherné zájazdové divadlo na družstevnej báze.

Prvou premiérou divadla bola inscenácia Urbánkovej hry Škriatok, pričom dramaturgická voľba uvádzacieho titulu vychádzala podľa Nemcovej z poznania domáceho publika, ktoré preferovalo skôr odľahčený repertoár.

„Prvým riaditeľom Slovenského divadla v Prešove sa stal Andrej Chmelko, ktorý režíroval aj premiérovú inscenáciu Škriatok. Od vzniku divadla s ním spolupracoval výtvarník a scénograf Martin Brezina a takisto režiséri

Dezider Stránsky, Otakar Bosák či Juraj Šeregi a neskôr aj František Rell,“ uviedla Nemcová.

Herecký súbor divadla tvorili osobnosti Divadelného krúžku Záborský, ktorý Anton Príдавok úzko prepojil s dramatickým krúžkom prešovskej rozhlasovej stanice.

Patriali medzi ne Lujza Grossová, Gabriela Uhlárová, František Kmec, rozhlasový hlásateľ, neskôr redaktor a režisér Imrich Jenča a herci z iných divadiel - Elena Rampáková, Gizela Chmelková, Andrej Vandlík, Štefan Adamec, Valéria Driečna, František Dadej, Rudolf Latečka

a aj čerstvá absolventka konzervatória, neskôr pracovníčka slovenskej televízie v Bratislave Eva Mária Netoušková.

Vstali z popola

V roku 1945 po odchode riaditeľa Chmelka a časti súboru do Košíc sa podarilo divadlu vstať z popola a nanovo vybudovať nielen divadelné zázemie a súbor, ale v roku 1948 popri činohernom pridať aj ďalší spevoherný súbor s úspešnou hudobnou aj baletnou zložkou.

„Postupne sa oba súbory vyprofilovali a spevoherný sa viac orientoval na ľahšiu múzu - operetu a muzikál - a činoherný popri slovenskej klasike dokázal uvádzať s pozitívnym ohlasom aj diela svetovej divadelnej literatúry. Žiaľ, ani prešovskému súboru sa nevyhli 'škrtky' v rozpočte, ktoré viedli k zlúčeniu oboch súborov a zrušeniu divadelného orchestra,“ skonštatovala Nemcová.

Nový názov, potom zlúčenie

Začiatkom 50. rokov zmenilo divadlo názov na Krajské slovenské divadlo v Prešove, ktoré sa na

Divadlo Jonáša Záborského premenovalo 8. mája 1954.

Od 1. januára 1980 pribudol nový súbor pre deti a mládež - pobočná scéna Spišská Nová Ves.

Novú budovu DJZ otvorili 14. septembra 1990.

Pobočná scéna v Spišskej Novej Vsi sa osamostatnila 1. januára 1992, keď vzniklo Spišské divadlo.

DJZ v Prešove sa 1. januára 1996 zlúčilo so štátnym divadlom Košice a 1. októbra 1996 vzniklo Východoslovenské štátne divadlo v Košiciach.

Od 1. júla 1999 bolo opäť zriadené DJZ v Prešove.

Zmeny žánrov

„V dramaturgii DJZ boli aj obdobia, keď sa v repertoári častejšie objavovali dramatickejšie tituly, ktoré zastúpili aj experimentálnejší či súčasnejší pohľad na dobu, v ktorej vznikali. Dnes Divadlo Jonáša Záborského na slovenskej divadelnej mape zastupuje skôr divadlo hudobno-dramatického typu s väčšinou jeho moderných žánrov a prináša tematicky a svojou provenienciou pestrú paletu muzikálov,“ dodala Nemcová. (tasr)

Rožňava odovzdá osobnostiam najvyššie mestské ocenenia

Čestné občianstvo mesta Rožňava v roku 2024 bude udelené in memoriam Tíborovi Takáčovi, Cenu mesta Rožňava získajú traja laureáti.

ROŽŇAVA. Ocenenia budú slávnostne odovzdané dnes v rámci osláv Dní mesta Rožňava, ktoré od stredy do piatka prinášajú viacero sprievodných aktivít.

Rozhodlo tajné hlasovanie

O udelení najvyšších mestských ocenení rozhodlo mestské zastupiteľstvo v Rožňave v decembri tajným hlasovaním. Čestné občianstvo mesta Rožňava, ktoré je udeľované za zásluhy o rozvoj, ochranu a šírenie dobrého mena mesta, získa v tomto roku in memoriam Tíbor Takáč.

Do Rožňavy sa presťahoval začiatkom 90. rokov minulého storočia. Bol členom hnutia Verejnosť proti násiliu, členom Demokratickej strany a neskôr zakladajúcim členom Občianskej konzervatívnej strany.

„Od roku 1998 pomáhal zlepšovať demokratické pomery v okrese a meste Rožňava po ťažkých mečiarovských rokoch. Aktívne sa občiansky angažoval v meste Rožňava, pôsobil v rámci Stálej konferencie občianskeho inštitútu. Popri mnohých aktivitách počas svojho života

Rožňava vždy začiatkom februára oslavuje výročie prvej písomnej zmienky. FOTO: TASR

DNI MESTA ROŽŇAVA

■ Dni mesta sa v Rožňave konajú vždy začiatkom februára pri príležitosti výročia prvej písomnej zmienky o meste.

ako filantrop nezištne pomáhal mnohým miestnym združeniam a jednotlivcom,“ priblížili poslanci v návrhu na udelenie čestného občianstva.

Ďalší ocenení

Na slávnostnom zasadnutí mestského zastupiteľstva budú odovzdané aj ocenenia pre športovcov či Ceny mesta Rožňava udeľované za vedeckú i umeleckú činnosť, hospodársky

Tou je listina kráľa Ondreja III. z 3. februára 1291, ktorá je uložená v archíve rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Rožňava.

rozvoj mesta či záchranu životov a majetku.

Laureátmi ceny mesta v tomto roku sú Edita Kušnierová, ktorá sa od roku 1970 podieľala na obnove pamiatok v Rožňave, Dušan Pollák za rozvoj rožňavského futbalu a kolektív Dobrovoľného hasičského zboru mesta Rožňava, ktorý si v roku 2024 pripomenie 150. výročie svojho založenia. (tasr)

Posilnenie boja proti chemickým, biologickým, rádioaktívnym a jadrovým hrozbám na slovensko-ukrajinskej hranici

OCHRANA SLOVENSKO-UKRAJINSKEJ HRANICE

VEDELI STE, ŽE...

... veľká väčšina CBRN materiálov nie je pri kontakte detekovateľná ľudskými zmyslami?

... toxické vlastnosti chemických látok sa môžu využívať na zabitie, zranenie alebo ochromenie ľudí alebo poškodenie životného prostredia?

... najrôznejšie baktérie, vírusy či toxíny predstavujú mimoriadne vážnu hrozbu pre zdravie ľudí a môžu byť proti ľuďom zneužitú?

... rádioaktivita je vlastnosť mnohých prirodzene sa vyskytujúcich látok?

Slovensko-ukrajinská hranica je vstupnou bránou do schengenského priestoru. Čo raz prejde touto hranicou, môže skončiť v ktorejkoľvek krajine Európskej únie. Týka sa to aj nebezpečných chemických, biologických, rádioaktívnych a jadrových (CBRN) materiálov.

A práve zabezpečenie čo najlepšej ochrany slovensko-ukrajinskej hranice pred hrozbou nelegálneho nakladania s nebezpečnými CBRN materiálmi je cieľom projektu TRIGLAV.

Úlohou slovenských a ukrajinských bezpečnostných zložiek je zabrániť takémuto nelegálnemu nakladaniu a chrániť tak životy a zdravie obyvateľov celej Európskej únie. Toto úsilie si vyžaduje úzku spoluprácu slovenských a ukrajinských špecialistov, profesionálne vybavenie, ako aj kontinuálny výcvik a vzdelávanie bezpečnostných CBRN expertov. Tieto potreby sú v rámci projektu TRIGLAV podporené partnerstvom s nórskymi odborníkmi.

Ak máte podozrenie na prítomnosť nebezpečného CBRN materiálu, dodržte tieto základné pravidlá!

S NIČÍM NEMANIPULOVAŤ, NIČOHO SA NEDOTÝKAŤ. ČO NAJVIAC A ČO NAJSKÔR SA VZDIALIŤ. CHRÁNIŤ SA PRED PRIAMYM VPLYVOM TÝCHTO MATERIÁLOV (chrániť si najmä dýchacie cesty - použite rúško, respirátor alebo čistú textíliu). KONTAKTOVAŤ KOMPETENTNÉ ZLOŽKY NA ČÍSLE 112.

Podrobné informácie o projekte TRIGLAV sa dozviete na webovej stránke <https://www.triglav-cbrn.sk/>.

Projekt TRIGLAV - Posilnenie boja proti CBRN hrozbám na slovensko-ukrajinskej hranici je financovaný v rámci programu Cezhraničná spolupráca/Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť z grantov Európskeho hospodárskeho priestoru. Granty EPH sú financované spoločne Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom. Projekt je vo výške 15 % spolufinancovaný zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.